

Izabela Kapera

Samorząd terytorialny a rozwój turystyki religijnej i pielgrzymkowej w Krakowie

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 65, 271-281

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

IZABELA KAPERA

Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

SAMORZĄD TERYTORIALNY A ROZWÓJ TURYSTYKI RELIGIJNEJ I PIELGRZYMKOWEJ W KRAKOWIE

Wstęp

Zagadnienia związane z rolą samorządu terytorialnego w rozwoju turystyki są obecnie coraz powszechniej podejmowane i analizowane z różnych punktów widzenia. Na problem spogląda się najczęściej pod kątem zarządzania turystyką w ujęciu lokalnym i tworzenia produktów turystycznych, planowania przestrzennego, czasem w związku z agroturystyką.

Tematykę zbliżoną do zaproponowanej w artykule podejmowała L. Przybylska (2007), analizując formy współpracy sanktuarium z samorządem terytorialnym w Gdyni. Z kolei A. Jackowski (2008) przedstawił Kraków jako międzynarodowe centrum turystyki religijnej i w ramach tego zagadnienia odniósł się do kwestii jej zaktywizowania na terenie miasta. Niemniej jednak rzadko mówi się o roli samorządu lokalnego w rozwoju turystyki religijnej, choć odgrywa ona znaczącą rolę w tworzeniu wielu produktów turystycznych. Złożoność problemu potęguje fakt, że wiele działań podejmowanych przez władze lokalne w dziedzinie turystyki wpływa, a także daje podstawy dla rozwoju turystyki religijnej i trudne jest ich rozdzielenie. Niejednokrotnie sama współpraca władz samorządowych z instytucjami kościelnymi w tym względzie bywa trudna. Tymczasem właściwe, harmonijne, wielostronne i wspólne działania jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i ich zrzeszeń, organizacji pozarządowych, także instytucji kościelnych oraz społeczności lokalnych mają ogromne znaczenie dla rozwoju turystyki religijnej. W artykule dokonano przeglądu oraz analizy funkcji pełnionej przez samorząd gminy Kraków w rozwoju oraz propagowaniu turystyki religijnej i pielgrzymkowej. Podjęto też próbę identyfikacji najważniejszych problemów, jakie pojawiają się

w związku z tego rodzaju działalnością. Celem opracowania jest więc analiza aktywności władz lokalnych w zakresie turystyki religijnej i pielgrzymkowej na przykładzie Krakowa.

1. Pojęcie samorządu terytorialnego oraz jego kompetencje w zakresie turystyki na szczeblu gminy

Samorząd terytorialny według definicji zawartej w *Europejskiej Karcie Samorządu Terytorialnego* oznacza „prawo i zdolność społeczności lokalnych, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i interesie ich mieszkańców”¹. Podstawową jednostką samorządu terytorialnego w Polsce jest gmina. Zakres jej działania oraz zadania szczegółowo określa Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (DzU 1990, nr 16, poz. 95). Zadania własne gminy obejmują między innymi sprawy turystyki. Do kompetencji gmin w tym zakresie należy przede wszystkim:

- prowadzenie ewidencji pól biwakowych i innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie i prawo kontrolowania obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie;
- utrzymanie, remont lub przebudowa i rozbudowa obiektów i urządzeń sportowych i turystycznych na terenie gminy;
- tworzenie korzystnych warunków podejmowania działalności gospodarczej w sferze turystyki na terenie gminy;
- prowadzenie instytucji kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku działających na terenie gminy;
- dofinansowanie stowarzyszeń kultury fizycznej, związków sportowych i stowarzyszeń turystycznych mających siedzibę na terenie gminy;
- planowanie rozwoju przestrzennego i zagospodarowania terenu, m.in. w obiekty sportowe, rekreacyjne i turystyczne;
- wspieranie organizacyjne i finansowe stowarzyszeń i organizacji turystycznych działających na terenie gminy;
- rozbudowa i utrzymanie infrastruktury technicznej (np. transportowej) i społecznej;
- realizacja zadań z zakresu kultury fizycznej i turystyki w ramach zajęć szkolnych (w tym tak zwane „zielone szkoły”);

---

¹ Europejska Karta Samorządu Terytorialnego sporządzona w Strasburgu dnia 15 października 1985 r. DzU 1994, nr 124, poz. 607.

- działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego;
- promocja gminy².

2. Kraków jako ośrodek turystyki religijnej i pielgrzymkowej

Kraków to jedno z najczęściej odwiedzanych centrów pielgrzymkowych w Polsce. Tradycje miasta jako ośrodka pielgrzymkowego sięgają XII wieku³. Przez stulecia głównymi miejscami, do których przybywali pielgrzymi w Krakowie były katedra na Wawelu i Skalka (kult św. Stanisława oraz św. Jadwigi). Współcześnie oprócz nich wiodącą rolę pełnią: Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach i Sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile⁴. Dynamicznie rozwijające się w ostatnich latach centrum pielgrzymkowe w Łagiewnikach gromadzi rocznie ponad 2 miliony pielgrzymów ze 100 krajów świata. Goście zagraniczni, stanowiący około 25% ogółu pątników, pochodzą głównie z państw leżących na kontynencie europejskim (78%) oraz z Ameryki Północnej (17%)⁵. Jak pisze F. Mróz, w najbliższych latach powiększy się zasięg przestrzenny i liczba pielgrzymów przybywających do sanktuarium łagiewnickiego. Mróz szacuje, że liczba ta wzrośnie do 3 mln rocznie⁶. Takie prognozy wymagają już teraz podjęcia właściwych działań. Ich przejawem jest na przykład fakt, że Dom Duszpasterski – Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Łagiewnikach widnieje w gronie członków Małopolskiej Organizacji Turystycznej⁷. Sanktuarium łagiewnickie to miejsce kultu Miłosierdzia Bożego i św. Faustyny, związane jednocześnie z postacią Jana Pawła II. Zaliczone zostało wraz z dzielnicą Starego Miasta w obrębie Plant, Wawelem, Kazimierzem oraz zespołami klasztorowymi w Tyńcu Mogile i na Bielanych do obszarów o najwyższej randze walorów kulturowych dla turystyki przyjazdowej⁸. Poza analizowanym ośrodkiem Kraków pełen jest miejsc związanych z życiem i działalnością Ojca Świętego. W odpowiedzi na zapotrzebowanie turystów i pielgrzymów powstała

---

² *Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku*, Ministerstwo Sport i Turystyki, Warszawa 2008, s. 43–44.

³ A. Jackowski, *Kraków światowe centrum pielgrzymkowe*, Wspólnota Małopolska 2006, <http://www.sgpm.krakow.pl/artykuly/formatka.php?idwyb=238>, 17.11.2010.

⁴ A. Jackowski, *Kraków jako międzynarodowe centrum turystyki religijnej*, Alma Mater miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Ośrodek Informacji i Promocji UJ Kraków, nr 109 (2008), s. 114–120.

⁵ Ibidem.

⁶ F. Mróz, *Geneza i funkcjonowanie sanktuariów Bożego Miłosierdzia w Polsce*, „Peregrinus Cracoviensis” 2008, z. 19, s. 60.

⁷ <http://www.mot.krakow.pl/index,a,k.html> (26.11.2010).

⁸ *Waloryzacja przestrzeni miejskiej Krakowa dla potrzeb turystyki*. Raport końcowy, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 69.

trasa turystyczna „Ścieżkami Jana Pawła II”. Uczestnicy turystyki religijnej zainteresowani są także innymi szlakami przebiegającymi zarówno przez miasto, jak i poza jego terenem, w tym Małopolskim Szlakiem Architektury Drewnianej. Podkreślić należy, że Kraków jest jednocześnie miejscem etapowym, z którego pielgrzymi udają się do innych sanktuariów w Małopolsce, w kraju, a nawet w Europie. Stanowi przy tym ośrodek kultu religijnego wyznawców judaizmu.

Znaczenie miasta w dziedzinie turystyki religijnej potwierdzają dane dotyczące wielkości ruchu turystycznego. Według szacunków autorów raportu *Ruch turystyczny w Krakowie w 2009 roku* do miasta przyjechało 5 850 000 turystów, z czego 1 950 000 stanowili turyści zagraniczni⁹. Wśród celów przyjazdów Polaków i gości zagranicznych dominowało zwiedzanie zabytków i wypoczynek. Na cel religijny wskazywało 3,35% ogółu Polaków i obcokrajowców przyjeżdżających do Krakowa w 2009 roku, a na odnowę duchową 1,9% z nich¹⁰. Powyższe dane dotyczą sytuacji, gdy respondenci mieli wielokrotny wybór możliwości odpowiedzi na pytanie o cel przyjazdu do Krakowa. Z kolei poproszeni o dokonanie pojedynczego typowania, odwiedzający w 6,56% wskazywali cel religijny i w 2,10% na odnowę duchową¹¹. Analizując dane od 2003 roku, można zaobserwować w niektórych latach wzrost, w innych zaś spadek liczby osób wskazujących cel religijny jako główny powód odwiedzin w Krakowie. Generalnie od 2003 roku liczba ta wzrosła od 0,6% do 6,56% w 2009 roku¹². Wśród atrakcji wskazywanych przez respondentów te związane z turystyką religijną osiągnęły w rankingu wysokie miejsca. Na drugim miejscu uplasowały się: Wawel i komnaty, katedra, dzwon Zygmunta oraz smok. Trzecie miejsce zajęła dzielnica Kazimierz (synagogi, kawiarnie, koncerty itd.), kolejne – Bazylika Mariacka. Na siódmym miejscu było Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, a Opactwo Ojców Benedyktynów w Tyńcu na jedenastym¹³.

3. Działania władz samorządowych dla rozwoju turystyki religijnej i pielgrzymkowej w gminie Kraków

Kraków jest gminą miejską i jednocześnie miastem na prawach powiatu. Powierzchnia Krakowa wynosi 327 km², a liczba ludności kształtuje się na poziomie 755 000.

Za kwestie związane z promocją i rozwojem turystyki w Urzędzie Miasta Krakowa odpowiada przede wszystkim Biuro Marketingu Turystycznego Miasta,

---

⁹ *Ruch turystyczny w Krakowie w 2009 roku*. Raport końcowy. Projekt zrealizowany przez Małopolską Organizację Turystyczną na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa, Kraków 2009.

¹⁰ Ibidem, s. 65.

¹¹ Ibidem, s. 70.

¹² Ibidem, s. 70.

¹³ Ibidem, s. 123.

w ramach którego działają: Referat Rozwoju Turystyki, Referat ds. Organizacyjnych i Koordynacji Marketingu Turystycznego, Referat Biuro Kongresów, Referat Promocji Turystycznej. Należy zaznaczyć, że wiele zadań oraz działań wpływających na rozwój turystyki (pośrednio lub bezpośrednio) znajduje się w kompetencjach innych biur i wydziałów. Są to na przykład: Biuro Infrastruktury Miasta, Biuro Planowania Przestrzennego, Wydział Architektury i Urbanistyki, Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, Wydział Kształtowania Środowiska, Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wydział Sportu i Inicjatyw Społecznych. W bieżącym roku zarządzeniem nr 409/2010 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 5 marca 2010 roku w urzędowych strukturach powstał Zespół Zadaniowy do spraw rozwoju turystyki religijnej. W jego skład weszli między innymi przedstawiciele małopolskich urzędów, archidiecezji krakowskiej, naukowcy. W wyniku prac zespołu powstał plan działań, który po zatwierdzeniu zostanie przyjęty do realizacji i upubliczniony.

4. Turystyka religijna i pielgrzymkowa w *Strategii rozwoju turystyki w Krakowie na lata 2006–2013* i wybranych dokumentach planistycznych

Realizacja i monitoring *Strategii Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013* leży w gestii Referatu Rozwoju Turystyki. Omawiany dokument został przyjęty uchwałą nr CXIV/1167/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 lipca 2006 roku w sprawie przyjęcia *Strategii Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*¹⁴. Kwestie związane z turystyką religijną i pielgrzymkową uwzględniono już na wstępie przy określaniu wizji Krakowa. Według niej miasto w 2013 roku będzie „centrum turystyki kulturowej, kongresowej i religijnej”¹⁵, a Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach „ważnym celem pielgrzymek i miejscem wielkich zgromadzeń wiernych z całego świata”¹⁶. Wyróżniony został też produkt turystyczny „Odwiedzanie miejsc kultu, uczestnictwo w uroczystościach religijnych” (tabela 1).

W ramach sześciu wskazanych w strategii priorytetów głównie dwa wykazują związek z turystyką religijną. Na priorytety składają się cele szczegółowe, a te z kolei zawierają zadania. Zadania odnoszące się do turystyki religijnej zostały omówione w tabeli 2.

---

¹⁴ <http://www.bip.krakow.pl/?id=32&sub=struktura&query=id%3D10875%26amp%3Bpz%3D2> (26.11.2010).

¹⁵ *Strategia rozwoju turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*.

¹⁶ *Ibidem*.

Tabela 1

Produkt turystyczny Krakowa – „Odwiedzanie miejsc kultu, uczestnictwo w uroczystościach religijnych”

Główny motyw przyjazdu		Odwiedzanie miejsc kultu, uczestnictwo w uroczystościach religijnych
Elementy produktu	Walory	<ul style="list-style-type: none"> – Miejsca kultu religijnego, w tym głównie Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach – Uroczystości religijne związane z ważnymi świętami i wydarzeniami w roku – Pozostałe budynki sakralne miasta – Dzielnica historyczna (spacery) – Zwiedzanie wybranych obiektów zabytkowych – Wycieczki do miast kultu położonych poza Krakowem (Wadowice, Kalwaria Zebrzydowska, Zakopane, Częstochowa) – W przypadku grup żydowskich głównie zabytki Kazimierza, Podgórze oraz Oświęcim
	Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> – Dostępność komunikacyjna miasta, głównie drogowa, kolejowa – Oznakowanie dróg dojazdu do miejsc kultu – Stan sieci drogowej – Dostępność miejsc kultu dla środków komunikacji miejskiej – Baza noclegowa w sąsiedztwie miejsc kultu – Tania baza noclegowa przystosowana do przyjmowania grup – Sprzedaż dewocjonałów. Parkingi, także dla autokarów
Cechy produktu		– Krótkie pobyty, 1–3 dni, często w czasie weekendu
Lokalizacja w przestrzeni miasta		– Łagiewniki, centralna część miasta, inne miejsca w mieście (Mogiła, Nowa Huta-Arka Pana, Prądnik Czerwony Ecco Homo, Tynec, Zwierzyniec)
Możliwości rozwoju produktu		<ul style="list-style-type: none"> – Zabytki historyczne miasta, muzea, wydarzenia kulturalne (wybrane imprezy cykliczne, min. powiązane z tematyką religijną) – Masowe imprezy – spotkania powiązane z tematyką religijną – Kursy, warsztaty, spotkania rekolekcyjne – Rozwijanie infrastruktury: bary szybkiej obsługi w sąsiedztwie miejsc kultu, infrastruktura sanitarna przystosowana do przyjmowania dużej liczby osób, urządzone tereny zielone
Rynki docelowe		– Turystyka krajowa grupowa (z przewagą osób starszych). Wybrane rynki turystyki zagranicznej (Włochy, USA, Słowacja, Niemcy, Czechy, Ukraina, Austria) – głównie przyjazdy grupowe, grupy żydowskie
Potencjał produktu		– Duży, wzrastający w wybranych miejscach w przestrzeni miasta, zwłaszcza w powiązaniu z kultem Sługi Bożego Jana Pawła II

Źródło: *Strategia rozwoju turystyki...*, op.cit., s. 18–19.

Tabela 2
 Priorytety i zadania związane z turystyką religijną w ramach *Strategii rozwoju turystyki w Krakowie na lata 2006–2013*

Priorytet	Zadanie bezpośrednio związane z turystyką religijną
Priorytet I. Nowoczesna infrastruktura turystyczna i okołoturystyczną	Zadanie I. 1. 12. Zagospodarowanie obszaru wokół Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Lagiewnikach
Priorytet III. Wzmocnienie pozycji Krakowa na rynku turystycznym	Zadanie III. 1. 2. Wzbogacanie oferty Krakowa w zakresie turystyki religijnej

Źródło: *Strategia rozwoju...*, op.cit., s. 33 i 38.

Dokumentem strategicznym, w którym także znajdują się odniesienia do turystyki jest *Strategia promocji Krakowa na lata 2008–2012*. Z turystyką religijną szczególnie związane są priorytety II i III (tabela 3).

Tabela 3
 Priorytety i zadania związane z turystyką religijną w ramach *Strategii promocji Krakowa na lata 2008–2012*

Priorytet	Zadanie
Priorytet II. Promocja poczucia dobrobytu wspólnoty mieszkańców Krakowa	2.2.2. Ekumeniczna promocja wyznaniowa: <ul style="list-style-type: none"> – uczestnictwo w promowaniu i wsparciu krakowskich kościołów w ochronie i konserwacji zabytków sakralnych; pomoc w uzyskiwaniu funduszy UE, – opracowanie promocji specjalnych ofert rocznicowych i ofert dla pielgrzymów – wspieranie infrastruktury turystyki pielgrzymkowej, – projekty ekumeniczne
Priorytet III. Pobudzenie turystyki oraz integracji i rozwoju środowiska turystycznego Krakowa	3.2.1. Wzmocnienie pozycji Krakowa na krajowym i europejskim rynku turystycznym. W związku z turystyką religijną: <ul style="list-style-type: none"> – inicjowanie i promocja pobudzających turystykę wydarzeń naukowych, gospodarczych, politycznych religijno-pielgrzymkowych, – promocja turystyki religijno-pielgrzymkowej we współpracy z Kościołem

Źródło: *Strategia promocji Krakowa...*, op.cit., s. 57–58 i 60.

Nadmienić należy, że w dokumencie strategicznym dotyczącym rozwoju turystyki dla całego województwa małopolskiego również poruszono kwestie dotyczące turystyki religijnej i pielgrzymkowej. Wskazano na produkty turystyki małopolskiej mające największe szanse rozwoju na poszczególnych obszarach. Wśród nich znalazły się turystyka miejska, kulturowa oraz pielgrzymkowa¹⁷.

5. Realizacja zadań ujętych w *Strategii rozwoju turystyki w Krakowie na lata 2006–20013* i inne aspekty działalności władz samorządowych w kwestii rozwoju turystyki religijnej oraz pielgrzymkowej

Wiele działań podejmowanych przez władze lokalne w dziedzinie turystyki daje podstawy dla rozwoju turystyki religijnej, a także na ten rozwój wpływa i trudne jest ich rozdzielenie. Tworzenie infrastruktury turystycznej wraz z budową parkingów podziemnych, rozwój sieci informacji miejskiej, organizacja kulturalnych imprez masowych i innych wydarzeń (np. Festiwal Misteria Paschalia, Festiwal Sacrum-Profanum, Noc Cracovia Sacra), prowadzenie badań, monitoringu, szkoleń w zakresie turystyki – wszystkie te działania nie pozostają bez wpływu na rozwój turystyki religijnej. Działania w zakresie promocji sprzyjają temu, że Kraków jest rozpoznawalny na świecie, również przez pielgrzymów. Jednym przejawów tego rodzaju aktywności jest uczestnictwo urzędników wraz z przedstawicielami Kościoła w targach tematycznie związanych z turystyką religijną, które miały miejsce w Rzymie.

Niektóre z efektów prac w zakresie turystyki religijnej i pielgrzymkowej zostały przedstawione w sprawozdaniach z realizacji strategii rozwoju turystyki w Krakowie. Z tych dokumentów wynika, że:

1. Zrealizowano wiele spotkań tematycznych, konferencji, warsztatów (w tym dotyczące powołania wspomnianego uprzednio zespołu zadaniowego);
2. Zostały opracowane, wydrukowane i rozdysponowane materiały informacyjno-promocyjne. Owe publikacje ukazują się od wielu lat. Poza tym informacja na temat wydarzeń religijnych oraz obiektów sakralnych dostępna jest w Sieci Informacji Miejskiej i w Diecezjalnym Centrum Informacji¹⁸. W ramach działań promocyjnych i chęci przyciągania turystów oraz pątników powstał pomysł przygotowania serii kilkunastominutowych filmów o Krakowie;

---

¹⁷ *Kierunki rozwoju turystyki dla województwa małopolskiego na lata 2008–2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2008.

¹⁸ *Kraków a sacroturystyka*: miasto odpowiada, 09.08.2009 Aktualności Kraków <http://fdp123.nazwa.pl/turystyka/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=77&cntnt01returnid=34&cntnt01returnid=34> (23. 11. 2010).

3. Zrealizowano nowe propozycje tematyczne dotyczące turystyki religijnej w ramach podnoszenia konkurencyjności produktów turystycznych miasta;
4. Wydane zostały zezwolenia na przejazd autobusu turystycznego według uzgodnionej trasy obejmującej odcinek pl. Bohaterów Getta–Łagiewniki–pl. Wolnica–Wawel;
5. W związku z zadaniem „Zagospodarowanie obszaru wokół Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach” podjęto prace mające na celu zwiększenie dostępności komunikacyjnej w rejonie Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się”. Budowa centrum poprzedzona dwuletnimi przygotowaniem została rozpoczęta w roku 2008. Kamień węgielny poświęcił na krakowskich Błoniach w 2006 roku papież Benedykt XVI. W tym samym roku Prezydent Krakowa Jacek Majchrowski oraz Metropolita Krakowski Stanisław Dziwisz podpisali list intencyjny określający kierunki współdziałania w zakresie zamiany gruntów, której celem było umożliwienie utworzenia Centrum Jana Pawła II, a także rozwój lokalnej infrastruktury drogowej¹⁹.

Wspomnieć należy o powołaniu z dniem 1 stycznia 2009 roku Instytut Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II. Umowę dotyczącą utworzenia nowej instytucji kultury podpisali (w obecności księdza kardynała Stanisława Dziwisza Arcybiskupa Metropolity Krakowskiego) Wicemarszałek Województwa Małopolskiego Leszek Zegzda, Prezydent Miasta Krakowa Jacek Majchrowski oraz Prezes Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się!”²⁰. Instytut powstał w celu zachowania i promowania dziedzictwa Ojca Świętego oraz dialogu między religiami i kulturami.

Poza wyżej wymienionymi działaniami władze samorządowe wspierają wiele inicjatyw związanych z przedsięwzięciami o charakterze kulturalno-religijnym i angażują się w pomoc przy odnowie zabytkowych obiektów sakralnych. W ramach planu opracowanego przez „Zespół Zadaniowy do spraw rozwoju turystyki religijnej” przewidziano wiele zamierzeń, których realizacja zapewne przyczyni się do aktywizacji miasta w tej dziedzinie. Sam zaś zespół stanowi płaszczyznę porozumienia i wymiany poglądów przedstawicieli różnych środowisk zainteresowanych rozwojem turystyki religijnej. Jej znaczenie wydają się doceniać także PKS, które uruchomiły połączenie z Warszawy do Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach. Podczas podróży pasażerowie mogą obejrzeć film o sanktuarium i św. Faustynie, dostępna jest też prasa katolicka i materiały informacyjne.

---

¹⁹ http://www.krakow.pl/aktualnosci/2968,26,komunikat,rosnie_centrum_jana_pawla_ii_.html (26.11.2010).

²⁰ <http://www.idmjp2.pl/historia> (26.11.2010).

Podsumowanie

Aktywność władz samorządowych może mieć istotny wpływ na rozwój turystyki religijnej i pielgrzymkowej. W owych działaniach znaczenia nabiera harmonijna współpraca przedstawicieli samorządów lokalnych, organizacji branżowych, gestorów obiektów sakralnych, władz kościelnych i gminy żydowskiej. Współpraca ta może być poszerzeniem pola aktywności miasta. Ważne jest także to, by turystyka nie kolidowała z innymi sferami, czemu służy odpowiednie jej planowanie. Szczególną rolę wśród instrumentów planistycznych pełni *Strategia rozwoju turystyki w Krakowie na lata 2006–2013* i uwzględnienie w dokumencie zagadnień związanych z turystyką religijną oraz pielgrzymkową.

Przejawem aktywności w zakresie zarządzania turystyką jest powoływanie odpowiednich struktur kadrowo-organizacyjnych. Poza obecnością w Urzędzie Miasta Krakowa Biura Marketingu Turystycznego Miasta powołano Zespół Zadaniowy do spraw rozwoju turystyki religijnej. Kluczową rolę odgrywają jednak same działania w zakresie rozwoju produktów turystycznych bazujących na materialnym i niematerialnym dziedzictwie narodu.

Działania władz samorządowych powinny iść w kierunku takich propozycji dla turystów pielgrzymów, by przedłużyć ich pobyt poza czas spędzony w sanktuarium łagiewnickim. Mimo że Łagiewniki stały się obowiązkowym punktem wizyt podczas pobytu w Krakowie, nieopodal brakuje tanich hoteli czy rozwiniętej sieci gastronomicznej. Uczestnicy turystyki religijnej to często osoby starsze i niepełnosprawne. W celu dostosowania do nich oferty turystycznej pożądane są specjalne rozwiązania przestrzenne, organizacyjne i komunikacyjne. Takie działania podejmowane są w Krakowie. Warto podkreślić, że Urząd Miasta Krakowa wraz z Stowarzyszeniem Przyjaciół Integracji jest organizatorem konkursu „Kraków bez barier”. W ubiegłorocznej edycji tego konkursu w kategorii obiektów użyteczności publicznej sukces odniosło Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, co ma związek z kompletnością zastosowanych rozwiązań uwzględniających potrzeby wszystkich użytkowników, a w szczególności osób niepełnosprawnych²¹. Niemniej jednak, jak podają autorzy raportu *Waloryzacja przestrzeni miejskiej Krakowa dla potrzeb turystyki*, wśród obiektów zabytkowych w mieście sporo jest obiektów sakralnych i tylko niewielka ich część (18 obiektów chrześcijańskich oraz cztery synagogi) przystosowana jest dla potrzeb turystów niepełnosprawnych²². Z kolei A. Jackowski zwraca uwagę na to, by wziąć pod uwagę organizację w Krakowie międzynarodowych konferencji, kongresów i targów związanych tematycznie z turystyką religijną²³.

²¹ http://www.krakow.pl/miasto/bezbarier/?MODE=mpkom&TYPE=show&kom_id=10186 (26.11.2010).

²² *Waloryzacja przestrzeni...*, op.cit. s. 65.

²³ A. Jackowski, op.cit., s. 114–120.

LOCAL SELF-GOVERNMENT AND THE DEVELOPMENT OF RELIGIOUS AND PILGRIMAGE TOURISM IN KRAKOW

Summary

The article reviews and analyzes the function performed by the self-government of the Municipality of Krakow in the development and propagation of religious and pilgrimage tourism. An attempt has also been made at identification of the most significant problems which arise in connection with this type of activity. Therefore the objective of the study consists in the analysis of the activity of the local authorities related to religious and pilgrimage tourism, using the example of Krakow. The activity of the self-government may have essential influence on the development of religious and pilgrimage tourism. Harmonious cooperation of the representatives of local self-governments, trade organizations, owners, managers and administrators of sacral buildings and the Church and Jewish Community authorities is crucial here. Joint activities may contribute to expanding the field of activity of the city. Among the issues undertaken by the self-government in connection with the development of religious tourism one should mention the inclusion in the strategic documents of the issues related to religious and pilgrimage tourism, creating the appropriate personnel and organizational structures (Special Religious Tourism Development Team) and the development of the thematically related tourist products.

The activities of the local authorities should be focused on such proposals for the tourists-pilgrims which would make them extend their stay instead of limiting it to the time spent in the Sanctuary in Łagiewniki. This task is a bit difficult since there is a scarcity of budget hotels and of catering businesses in Łagiewniki. In this respect the situation is likely to improve as a result of building John Paul II's Center. Religious tourists are often elderly and disable people, nevertheless only very few sacral buildings in the city are adapted to the needs of disabled tourists. Also the possibilities of organizing in Krakow international conferences, congresses and fairs thematically connected with religious tourism should be enhanced.

Translated by Letterman Sp. z o.o. Agencja Tłumaczy Zawodowych Kraków